

Bestuurskundigen begrijpen cultuurconvenanten niet

Ab Hofstee In hun artikel ‘Cultuurconvenanten eenzijdig geregisseerd’ in *Boekmancahier* 36 laten Arthur Ringeling en Aletta Winsemius een bestuurskundige theorie over politieke sturingsmodellen los op de wijze waarop convenanten tot stand komen. De bestuurskundigen komen tot de conclusie dat de cultuurconvenanten die de rijksoverheid met combinaties van provincies en steden heeft afgesloten, een ondeugdelijk middel zijn om cultuurpolitiek te bedrijven. De wetenschappers gaan nog een stap verder: ze formuleren op basis van deze theorie een kritiek op de bestuurlijke praktijk. Volgens Ringeling en Winsemius heeft het rijk zich namelijk ten onrechte de rol van regisseur toegedacht. Het rijk is bezig met ‘integrale sturing’, terwijl volgens de theorie een convenant nou juist ‘sturing op hoofdlijnen’ veronderstelt. En passant maken ze ook nog bezwaar tegen advisering door deskundigen. Als alternatief stellen Ringeling en Winsemius, wederom vanuit hun sturingsmodellentheorie, dat cultuurbeleid voor alle overheden ten diepste facilitair zou moeten zijn. Het uitgangspunt voor cultuurbeleid is immers ‘anderen in staat stellen deel te nemen aan de cultuurpraktijk, zowel actief als passief, om cultuuruitingen te ontwikkelen, om hun culturele taak in de samenleving te realiseren’ (p. 150). Ringeling en Winsemius stellen dat het cultuurbeleid van overheden niet over de inhoud mag gaan. Inhoud wordt immers bepaald door de organisaties die met cultuur bezig zijn en door de Raad voor Cultuur. Overheden krijgen slechts ‘een brede bevoegdheidsomschrijving’ en formuleren hun uitgangspunten op basis van overleg met de cultuurproducenten.

Onjuiste laboratoriumsituatie

Mijn bezwaar tegen de opstelling van Ringeling en Winsemius is dat ze de indruk wekken dat cultuur en cultuurpolitiek zich in een geïsoleerde situatie bevinden. Het lijkt of de

auteurs ter wille van de theorie een laboratoriumsituatie creëren. In de praktijk maken politieke partijen en politieke bestuurders afspraken over hun beleid, voeren dat uit en worden erop afgerekend. Zo kunnen ze bijvoorbeeld het uitgangspunt kiezen om extra accenten te leggen op cultuurparticipatie, kan kunst worden ingezet om sociale problemen op te lossen of juist om kunstproductie te stimuleren. Op lokaal niveau bestaat namelijk een stevige relatie tussen het cultuurbeleid en allerlei stedelijke ontwikkelingen op terreinen als economie, leefbaarheid van de stad of het creatieve klimaat in de stad. De bestuurskunde steekt de kop in het zand wanneer zij veronderstelt dat cultuurpolitiek zich in een vacuüm ontwikkelt, of dat cultuur zich kan onttrekken aan maatschappelijke ontwikkelingen. Het is juist van belang dat politici een duidelijk inhoudelijk standpunt innemen, zij het in andere zin dan Ringeling en Winsemius klaarblijkelijk bedoelen. Politici worden immers op basis van standpunten gekozen en daarop afgerekend. Ringeling en Winsemius beperken zich bij het begrip inhoud te zeer tot kunstinhoudelijke aspecten.

Van een andere orde is de vraag of de cultuurconvenanten zoals ze zijn afgesloten een goed middel zijn om tot een betere cultuurpolitiek te komen. Persoonlijk heb ik de gesprekken tussen rijk, provincies en gemeenten over convenanten als teleurstellend ervaren. Ambtenaren van het ministerie van OCenW gaven aan de onderhandelingstafel maar weinig speelruimte en staatssecretaris Nuis liep aan de leiband van de Raad voor Cultuur, wiens adviezen hij in bijna alle gevallen volgde. De politiek-bestuurlijke en inhoudelijke positie van provincies en grote steden, die bepaalt dat cultuurbeleid een geïntegreerd onderdeel is van het totale beleid en dat er op stedelijk niveau een geringe afstand bestaat

tussen cultuurmakers en consumenten, speelde voor Nuis geen enkele rol. Profielschetsen waarin de ambities van steden en provincies stonden kwamen niet aan de orde, decentralisatie was niet bespreekbaar.

Alternatief

Wanneer Ringeling en Winsemius cultuurconvenanten afwijzen omdat ze niet goed werken, spoelen ze het kind met het badwater weg. Er is wel degelijk een alternatief, een effectieve aanpak, waarin convenanten een centrale rol spelen.

Een voorstel. Rijk, provincies en steden formuleren hun beleidsuitgangspunten en maken afspraken over de onderlinge taakverdeling. Ook steden onderling maken afspraken over taakverdeling en samenwerking. Deze afspraken krijgen de vorm van convenanten. Uitgangspunt van die convenanten is een zo groot mogelijke decentralisatie, omdat stedelijk cultuurbeleid een samenhangend beleid is waarbij kunst en cultuur niet geïsoleerd worden van andere stedelijke ontwikkelingen. Bovendien kan in een stedelijke situatie door de geringe afstand tussen politiek en het culturele veld snel en adequaat worden gereageerd indien hiertoe aanleiding is. Kunstinhoudelijke oordelen blijven voorbehouden aan deskundigen, zoals gebruikelijk is, zowel in de vergaderingen van de Raad voor Cultuur als in lokale of provinciale adviescommissies. De aannahme dat ‘lagere’ overheden minder verstand van cultuur en cultuurbeleid hebben wordt verlaten. Onderhandelingen tussen de overheden vinden plaats, zoals het hoort, op basis van gelijkwaardigheid en respect.

Ab Hofstee

was in 1998 hoofd van de afdeling Kunst en Cultuur van de gemeente Eindhoven.

Erratum

In de gegevens per land van bijlage 1 in het artikel van Wisso Wissing (*Boekmancahier* 37) is een fout geslopen.

De Zweedse salarissen op pagina 251 zijn geen jaarsalarissen maar maandsalarissen. De correcte jaarsalarissen zijn:

Zweden

Jaarsalaris in Zweedse Kronen	Min.	Max.
Royal Opera Orchester	217.100	282.100
Royal Philharmonic Orchester	214.500	292.773
Goteborg Opera Orchester	224.640	292.773
Musica Vitea	185.900	317.616

Voor de omrekening naar de tabel op pagina 243 en de conclusies van het onderzoek heeft dit geen gevolgen, omdat daar wel de jaarsalarissen zijn genomen.

Bibliografische gegevens

Hofstee, A. (1998) ‘Bestuurskundigen begrijpen cultuurconvenanten niet’. In: *Boekmancahier*, jrg. 10, nr. 38, 381-383.